

МОКРАЊЦ

Часопис за културу, број 16, децембар 2014.

Млади истраживачи
Мокрањцу

Поводом стогодишњице

МОКРАЊАЦ

Часопис за културу

Број 16, децембар 2014.

Часопис се објављује као годишњак

Оснивач и издавач

Дом културе *Стеван Мокрањац*

Трг Ђорђа Станојевића 5,

19300 Неготин, Србија

Тел. +381 (0)19 54-36-76, 54-20-57

E-mail: dkmokranjac@gmail.com

В.д. директора Драгана Кнежевић

Главни и одговорни уредник **Др Соња Маринковић, ред. проф.**
Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности

Редакција **Др Бранка Радовић, ред. проф.**
Универзитет у Крагујевцу
ФИЛУМ
Др Драгана Јеремић Молнар, ванред. проф.
Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Ново Томић
новионар
Мр Милан Радосављевић
дипломирани сликар
Дом културе *Стеван Мокрањац*

Издавачки савет **Даринка Матић Маровић, проф. емеритус**
Универзитет уметности у Београду
академик Дејан Деспич, композитор
Марина Николић, музиколог, РТС
Маја Чоловић Васић, музиколог, РТС
Мр Александра Паладин
музиколог, РТС

Ликовни излед Тијана Маринковић

Фотографије са 49. фестивала Драгослав Илић

Тираж 500 примерака

Штампа Линотип, Неготин

ISSN 1452-2691-Мокрањац

COBISS.SR-ID 168391943

Часопис *Мокрањац* уписан је у регистар јавних гласила који се води у Министарству информација под редним бројем 2917

Овај број часописа је штампан захваљујући финансијској подршци Министарства за културу Републике Србије и Општине Неготин.

САДРЖАЈ

НАУЧНА ТРИБИНА

Иван Муди

МОКРАЊАЦ КАО КУЛТУРА И ИКОНА 2

49. ФЕСТИВАЛ МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ

Маја Чоловић Васић

ПОЧЕТАК 49. ФЕСТИВАЛА МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ 7

Александра Паладин

ФИНАЛЕ 49. МОКРАЊЧЕВИХ ДАНА 15

Данијела Бајић

ЛЕГАТ МИЛЕНКА ШЕРБАНА 21

Даринка Матић Маровић

СА МОКРАЊЦЕМ НА СЦЕНАМА СВИЈЕТА 28

Милица Гајић

ДВА НОВА ИЗДАЊА КЊИГА ОБЈАВЉЕНА ПОВОДОМ
СТОГОДИШЊИЦЕ СМРТИ СТЕВАНА СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА 30

ТРИБИНА МЛАДИХ

Јелена Арнаутовић

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈЕ СТЕВАНА МОКРАЊЦА
НА ФЕСТИВАЛУ МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ У 21. ВЕКУ 33

Ивана Пејковић и Преграт Ковачевић

САДАШЊОСТ У ЖЕЉИ ДА ПРОШЛОСТИ ДА БУДУЊНОСТ
СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ КРОЗ МЕДИЈСКИ СЕРВИС *Јутјуб* 39

Адриана Сабо и Милан Милојевић

МОГУЋИ ПОГЛЕД НА ЛИК И ДЕЛО СТЕВАНА
СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА ИЗ УГЛА ПОСТ-ДИГИТАЛНИХ ТЕОРИЈА 48

Марија Радовановић и Нега Колић

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
У ОСНОВНОМ ШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ 58

Бојана Радовановић и Ана Ђорђевић

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
У НАСТАВИ СРЕДЊИХ ШКОЛА 64

Милош Браловић и Стефан Савић

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
У НАСТАВИ СРЕДЊИХ МУЗИЧКИХ ШКОЛА 72

ОДЈЕЦИ МОКРАЊЧЕВОГ ЈУБИЛЕЈА

Бодин Сјарчевић

ОСУ СЕ НЕБО ЗВЕЗДАМА 79

Ала Алексејевна Јевдокимова

УСПОМЕНА НА СТЕВАНА СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА:
ПРЕМИЈЕРА У НИЖЊЕМ НОВГОРОДУ 85

Соња Маринковић

НОВО 'ЧИТАЊЕ' МОКРАЊЦА 2014
– БОЈАН СУЊИЋ И ХОР РТС 88

Небојша Тодоровић

НИШКЕ ХОРСКЕ СВЕЧАНОСТИ И СПОМЕН МОКРАЊЦУ 92

СРПСКА МУЗИКА

Маријана Дујовић

РЕЦЕПЦИЈА КОМПОЗИЦИЈЕ
Марш на Дрину Станислава Биничког 94

Зорица Премаше

МОЈА МАЛА КОНЦЕРТНА АНТОЛОГИЈА МУЗИКЕ ЗА КЛАВИР 101

Зорица Макевић

ЂУРО ЖИВКОВИЋ: *АСКЕТСКА БЕСЕДА* 107

ИЗ АРХИВА

Никола Плавишић

МОКРАЊЦУ ПОВОДОМ ЖЕНИДБЕ (1898) 111

УПУТСТВО ЗА САРАДНИКЕ 123

Чланак примљен 15.10.2014.

Чланак одобрен 25.11.2014.

37.036-057.874:78(497.11)

78.071.1:929 Мокрањац Стојановић С.

COBISS.SR-ID 212131084

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ У НАСТАВИ СРЕДЊИХ ШКОЛА

Бојана Радовановић и Ана Ђорђевић¹

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Одсек за музикологију
Мастер студије
br.muzikolog@gmail.com
anadj91@gmail.com

Сажетак: Када се размишља о Стевану Стојановићу Мокрањцу у оквиру данашњег образовног система у Србији, намеће се питање места које овај композитор заузима у колективној и културној свести ученика средњих школа, која је формирана, пре свега, у складу са наставним програмом и, у мањој мери, ваншколским активностима. На основу анкета спроведених међу ученицима гимназија (Крагујевац, Бачка Паланка, Панчево) и средњих школа усмереног образовања (Школа за дизајн „Богдан Шупут“ из Новог Сада, Средња стручна школа „Радивој Увалић“ из Бачке Паланке), сагледали смо ширу слику културне свести кроз познавање Мокрањчеве делатности. Кроз разговоре са професорима музичке културе размотрили смо квалитет и флексибилност оног дела наставног плана и програма који је предвиђен за обрађивање српске уметничке музике са посебним освртом на Мокрањчев опус. Путем овакве анализе било је могуће уочити пропусте у курикулуму предмета Музичка култура, а потом предложити нове приступе и начине реализације наставе.

Кључне речи: Стеван Мокрањац, гимназије, средње школе, истраживање, културна меморија.

Дело Стевана Стојановића Мокрањца недвосмислено јесте један од стубова српске културе, а захваљујући бројним плодотворним делатностима на пољима стваралаштва, извођаштва, педагоги-

¹ Бојана Радовановић (1991) и Ана Ђорђевић (1991) су студенткиње мастер студија на Одсеку за музикологију ФМУ у Београду.

је, етномузикологије и музикологије Мокрањац се сматра најистакнутијом личношћу у целокупној историји српске музичке културе. Значај Мокрањчевих дела најбоље се ишчитава сагледавањем „линије континуитета на којој Мокрањчева дела комуницирају са старијим композиторским наслеђем и указују на потенцијал за потоње национално стваралаштво“,² а њихов статус данас се огледа у етикети „класичне вредности“ за српску уметничку музику. Може се рећи да је, уколико материју поставимо на теоријску платформу Јана Асмана (Jan Assman), Мокрањчево стваралаштво део и један од конституента наше културне меморије и културног идентитета.

Асман прави дистинкцију између комуникативне и културне меморије, тако да је комуникативна меморија она „која укључује оне варијанте колективне меморије³ које су утемељене искључиво на свакодневној (усменој) комуникацији“, док је културна меморија удаљена од свакодневице, одржава се путем *културних формација* (текстови, обреди, споменици) и институционалне комуникације. Својом теоријом Асман као подједнако важне аспекте културне меморије истиче меморију/сећање, културу и групу, односно, друштво. Мокрањчево дело јесте *фигура меморије*, оно је недвосмислено део културних формација и институционализовано је, те је стога, као што је већ констатовано, садржано у нашој културној меморији. Међутим, Асман истиче и прелазни, транзиторни облик меморије између комуникативне и културне, коју карактерише удаљавање од свакодневне комуникације и постепен улазак у поље објективизоване културе. У светлу Мокрањчевог места у нашој меморији треба поменути да његово име и лик имају своје продоре у свакодневну комуникацију у виду, нпр. представе на новчаници, али да такав гест, на жалост, најчешће пролази неопажено.

Разрађујући теорију културне меморије, Асман у неколико тачака представља њене основне карактеристике. Покушаћемо да, водећи се овим карактеристикама, сагледамо Мокрањчево дело управо кроз призму културне меморије са посебним освртом на то како се оно, у квалитативном и квантитативном смислу, представља у нашим образовним (и другим) институцијама данас.

Најпре, говори се о *згушњавању идентитета*, односно, о корпусу знања којим група може да дефинише своју припадност одређеној унији. Идентификација се може извршити у позитивном и негативном смислу, где припадници групе могу да препознају оно што њих дефинише насупрот ономе што је њихов опозит и што не припада њиховом културном идентитету. У том смислу, Мокрањац представља једну од кључних фигура при дефинисању онога што јесте темељ српске уметничке музике, романтичарског стила и националног усмерења, на ком се српска музика конституисала у идеолошко-културном смислу на прелазу из 19. у 20. век. Тако, Мокрањчева музика добија моћ да, као полазна тачка, *реконструира* историју српске музике кроз сваки од контекстуалних оквира након његове смрти, па и кроз савремени контекст. Такође, у смислу *културално институционализоване наслеђа друштва* препознајемо Мокрањаца у бројним написима од времена његовог деловања до данас, затим, као део концертног репертоара и црквеног богослужења, док поједине образовне институције у земљи (углавном музичке школе) носе његово име. О Мокрањчевом делу учи се у оквиру предмета Музичка култура у основним и средњим школама када се предаје национална историја музике (којој је, свакако, остављено несразмерно мало места у наставним програмима у односу на општу историју музике).

² Биљана Милановић, Стеван Стојановић Мокрањац и аспекти етничитета и национализма, у: Ивана Перковић Радак и Тијана Поповић-Млађеновић (ур.), *Мокрањац на дар*, Факултет музичке уметности, Београд, 2006, 33.

³ Колективна меморија, према Халбвахсу (Maurice Halbwachs) и Варбург (Aby Warburg), дефинише припадника одређеног друштва и културе путем социјализације и обичаја тог друштва. Према: Jan Assman, *Collective Memory and Cultural Identity*, *New German Critique*, no. 65, 1995, 125.

У музичким и музиколошким круговима, „упркос повременим осекама интересовања за поједине области његове делатности“,⁴ неупитан је Мокрањчев значај који успоставља *систем вредности* у српској музичкој науци. Међутим, када се изађе из оквира музикологије и уметничке музике и узме у обзир однос целокупног друштва према наслеђу Мокрањца, лако се може приметити да је он неретко негативне вредности, те да је, осим малог броја људи који имају специјализована поља интересовања, Мокрањчево дело најчешће скрајнуто и запостављено.

С тим у вези јесте и истраживање које смо спровели у гимназијама и средњим стручним школама – желели смо да утврдимо место нашег најзначајнијег композитора у свести младих људи у Србији, интересовање за његово дело и однос према музичкој културној баштини нашег народа уопште.

Историјски преглед

Ради јаснијег сагледавања значаја који има предмет Музичка култура у оквиру наставе у гимназијама и средњим школама данас, направимо кратак преглед историјата музичког образовања у Србији.

Иако се сам почетак учења музике везује за оснивања првих основних школа у Србији тридесетих година 19. века, систематизовано учење музике у Србији у оквиру општег образовања спроводи се кроз наставу музике у гимназијама. Својеврсно музичко образовање су добијали чланови певачких друштава, јер је било неопходно музички описменити певаче за неометан рад и напредак самог ансамбла, и тако ће певачка друштва постати „језгра формирања првих облика организованог педагошког рада“.⁵ Из тог језгра

формира се настава музике у тадашњим гимназијама, где је она подразумевала учење теоријских основа, али и певања и свирања на виолини. Учење музике је било повезано и са православном црквом, углавном преко црквеног појања. Мокрањац је предавао црквено појење у Првој београдској гимназији, као и Исидор Бајић у Великој српској православној гимназији (данас гимназији *Јован Јовановић Змај*) у Новом Саду, где је такође водио и хор који је певао на богослужењима у цркви.

Оснивањем првих музичких школа, прво у Војводини (средином 19. века приватне школе Александра Морфидиса Нисиса и, касније, Исидора Бајића), а потом и у Београду (оснивање Српске музичке школе 1899. на челу са Стеваном Мокрањцем), музичко образовање у Србији добија прве професионалне основе на којима се сама струка даље развијала. До тада се више знања музике могло добити на приватним часовима код истакнутих музичара који су били или музички образовани странци (нпр. Чеси) или од наших људи који су своје високо музичко образовање стекли на неком од европских конзерваторијума. Они у новооснованим музичким школама сада чине професорски кадар, чиме школе, а нарочито Српска музичка школа, стичу врло брзо значајан углед како међу српском интелигенцијом тако и у иностранству, у водећим музичким центрима Европе у којима је било српских ђака.

Са друге стране, како су се музичке школе развијале, гимназије су постепено губиле на значају који су првобитно имале у ширењу знања о музици и музичком описмењавању. Институционализовањем музичке струке, гимназије више нису биле водеће у музичком образовању, али и даље остају стожери културног, па и музичког живота, нарочито у мањим градовима. Тако оне постају „центри“ музичког аматеризма код нас, јер су већину певачких друштава и сличних му-

⁴ Соња Маринковић, Живот и рад Стевана Мокрањца у светлу актуелних музичких истраживања, у Ивана Перковић Радак и Тијана Поповић-Млађеновић (ур.), *Мокрањцу на дар*, Факултет музичке уметности, Београд, 2006, 19.

⁵ Соња Маринковић, Музичко школство, у: Мирјана Веселиновић-Хофман (ур.), *Историја српске музике*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, 629.

зичких удружења чинили управо људи који се нису професионално бавили музиком. Из тог разлога је и даље било од изузетног значаја неговање музике нарочито у учитељским школама, у којима се спремао просветни кадар општеобразовног профила, са музичком културом као делом опште културе и образовања.⁶

Након Другог светског рата различитим реформама школства формирају се стручне школе најразличитијих образовни профила, па су се тако, у оквиру уметничких школа нашле и музичке и балетске школе. Музичка култура остаје у курикулуму гимназија, које временом профилишу своју наставу на друштвено-језичке и природно-математичке смерове. Али, такође, настава музичке културе постаје део плана и програма стручних школа усмереног образовања. Годишњи фонд часова и обим предвиђеног програма зависио је од профила школе, али је музичка култура свакако био предмет који је чинио обавезан део наставе.

Увидом у кратак историјски развој уочава се да је музичко образовање у Србији од самих почетака школства заузимало значајну позицију, те да се развијало готово напоредо са општим образовањем. Међутим, стиче се утисак да данашња ситуација није таква. Разлози и оправдања за то се могу тражити на различитим местима (друштвено-политичка ситуација, општа писменост и образованост народа данас, тешка економска ситуација, општи пад морала и система вредности...), али приметно је да се однос према нашој музичкој култури, историји и њеном значају битно променио од времена када је она успостављена.

Да би се побољшао однос друштва према културној баштини потребно је уложити додатне напоре најпре у реформу школства и наставних програма гимназија као образовних институција које пружају најшири спектар општег образовања. Тиме ће се временом створити другачија атмосфера у којој ће бити могуће успоставити здравији однос омладине према музичком и култур-

ном наслеђу уопште. Као што је већ напоменуто, резултати истраживања које смо спровели могли би да укажу на поједине проблеме у настави, програму и интересовању ученика, и да послуже као полазне тачке у решавању тих проблема.

Методологија истраживања

Циљ

Будући да се формирање и препознавање културног идентитета човека дешава у његовом најранијем и, потом, младалачком добу, сматрали смо да је у овом тренутку корисно испитати тренутну ситуацију у средњим школама (гимназије и средње стручне школе) која се односи на градиво о личностима које чине темељ српске културе и његов пријем од стране ученика. Стога, циљеви нашег истраживања спроведеног у средњим школама у Србији јесу:

- позиционирање Стевана Стојановића Мокрањаца у оквиру наставног плана и програма средњих школа у којима је предвиђен предмет музичка култура;
- сагледавање односа професора музичке културе према наставном програму, као и могућа одступања и 'прекрајања' програма ради бољих постигнућа и веће заинтересованости ученика, а самим тим, и испитивање евентуалне застарелости програма;
- испитивање нивоа опште информисаности и знања ученика о животу и делу Стевана Мокрањаца;
- испитивање процента ученика средњих школа који имају основно музичко образовање;
- утврђивање заинтересованости средњошколаца за музику које се манифестује

---

⁶ Упор. исто.

ангажовањем на том пољу, конкретно, певањем у хору (школском, градском, црквеном);

- сагледавање нивоа познавања дела Стевана Мокрањца које потиче било из школских обавеза и наставног програма, било из ваншколског ангажмана;
- испитивање заинтересованости ученика за наставну јединицу о Мокрањцу кроз питања која од самих ученика захтевају евалуацију наставе.

У овом раду представићемо резултате оног сегмента истраживања који је спроведен међу ученицима, будући да део који се односи на анкете спроведене међу професорима отвара бројна питања проблема у наставном плану и програму на која се тренутно нећемо фокусирати. Дакле, пажњу ћемо усмерити на однос самих средњошколаца са Мокрањцем као једном од наставних јединица, именом које неретко чујемо у окружењу, утемељитељем српске уметничке музике и културним феноменом коме се ове године са посебном пажњом окрећемо.

Метод

Природа овакве врсте истраживања сама по себи захтева увид у податке из више различитих извора, односно, из више градова и различитих типо-

ва средњих школа. Као најподесније решење за испитивање већег броја ученика препознали смо емпиријски истраживачки метод, те је истраживање спроведено путем писмене анкете у форми упитника, који су ученици попуњавали на часу музичке културе или у електронској форми, путем имејла (*e-mail*).

Учесници

Истраживање је обухватило укупно 100 ученика из гимназија и средњих стручних школа из Крагујевца (Прва крагујевачка гимназија), Бачке Паланке (гимназија *20. октобар, ССС Рагивој Увалић*), Новог Сада (Школа за дизајн *Бојдан Шујић*), Сремских Карловаца (Карловачка гимназија) и Панчева (гимназија *Урош Прегих*). Упитнике су попуњавали ученици од првог до четвртог разреда, независно од тога да ли је у оквиру њихових образовних профила планом и програмом предвиђена настава музичке културе, и да ли су ученици до момента испитивања обрадили наставну јединицу која се односи на живот и стваралаштво Стевана Стојановића Мокрањца.

Материјал

Као што је већ поменуто, у оквиру истраживања у школама у Србији је за ученике средњих школа састављен упитник од укупно осам питања отво-

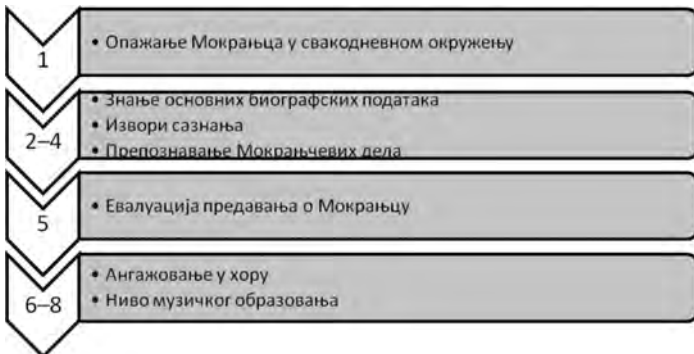
Број	Питање
1.	Да ли знаш ко је на новчаници од 50 динара?
2.	Ко је био Стеван Стојановић Мокрањец?
3.	Одакле знаш за Мокрањца?
4.	Која од понуђених дела је написао Мокрањец? (заокружи више тачних одговора)
	А) Ave Maria
	Б) Корени
	В) Тебе појем
	Г) Охридска легенда
	Д) Руковети
5.	Колико те је заинтересовало предавање о Мокрањцу? (оцени од 1 до 5)
6.	Да ли певаш у неком хору?
7.	Да ли си певао нека Мокрањчева дела? Ако јеси, наведи која
8.	Да ли похађаш или си похађао/ла музичку школу?

реног и затвореног типа. Питања су осмишљена тако да се њима утврди како општа информисаност ученика, тако и ниво њиховог музичког образовања. Стога, упитник садржи питања почевши од оних која се тичу свакодневног окружења ученика (као што је нпр, новчаница од 50 динара на којој је лик Стевана Мокрањца), преко питања која се тичу познавања основних биографских података и стваралаштва Мокрањца, до степена музичког образовања испитаних ученика, као и евалуације, познавања и извођења његових дела. Једно од понуђених питања односило се на начин на који су испитаници стекли своје знање (путем наставе, посредством интернета и других медија или певањем у хору), те се од њих очекивало да оцене предавање о Мокрањцу.

вероватно повећао уколико бисмо питање поставили изоловано од остатка упитника.

Путем следећа три питања желели смо да проверимо основно знање и информисаност ученика о Мокрањчевом животу и делу, као и изворе њиховог сазнања. Од ученика се очекивало да одговоре на питања чиме се Мокрањац бавио и да заокруже два његова дела од понуђених пет дела различитих аутора. Што се тиче питања о Мокрањчевом занимању, сви ученици су знали да се он бавио музиком кроз различите делатности – већина је кратко одговорила („био је српски композитор“ и слично), а било је и одговора који су садржали поједине биографске податке (место рођења, поједина дела...), док је у неким одговорима, између осталог, споменут и фестивал *Мокрањчеви дани* у Неготину.

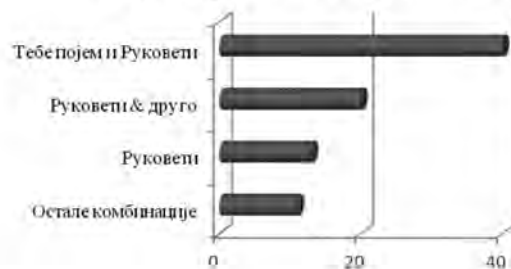
Међу понуђеним одговорима, поред *Тебе појем* и *Руковети*, налазили су се и *Охридска легенда* Стевана Христића, *Ave Maria* и *Корени Добрице Ђосића*. Као што је и претпостављено, понуђени одговори, који су садржали наслове дела са фреквентнијим понављањем у току општег образовања и у окружењу, у значајној мери су пометили фокус ученика, тако да су им као тачни одговори ‘засвучали’ и они које не можемо довести у везу са Мокрањцем. Оба Мокрањчева дела препознала је готово половина ученика (48%), док су остали заокруживали или само *Руковети* или су Мокрањчевим делима додали још по једно од понуђених.

Резултати истраживања

Прво питање упитника односило се на свакодневицу ученика, тј. од ученика се тражило да препознају ко је на новчаници од 50 динара. Од укупног броја испитаних, 95% је одговорило тачно на питање ко се налази на поменутој новчаници, док је осталих 5% одговорило нетачно. Ипак, треба узети у обзир да су у овом случају преостала питања могла да дају наговештај тачног одговора, те да претпостављамо да би се број нетачних одговора

Одговори на четврто питање

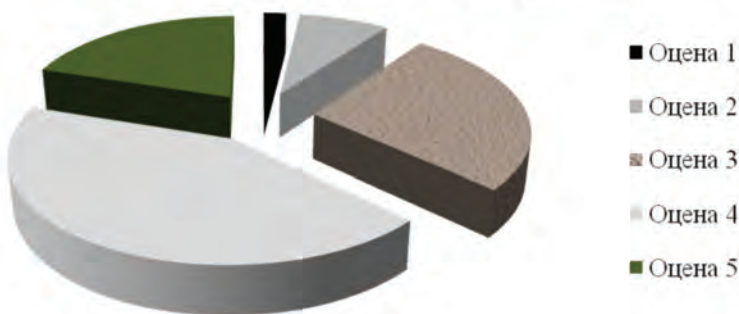

Питање везано за изворе сазнања о Мокрањцу било је отвореног типа, тј. ученици су били у могућности да самостално допишу одговоре. Већина испитаних (76%) навело је да су за Мокрањца први пут чули на настави у основној школи, те да су се са Мокрањчевим делом додатно упознали и у средњој школи, док су остали наведени извори били хор, интернет, телевизија, општа култура и информисаност.

Заинтересованост ученика за предавање о Мокрањцу оцењивана је бројевима од 1 до 5 (где је 1 била најнижа оцена, а 5 највиша). Укупну заинтересованост ученика можемо да опишемо као просечну, будући да је 43% ученика предавања вредновало оценом 4, а 27% оценом 3. Највишом оценом час о Мокрањцу је оценило 20% ученика, док је најниже оцене дало 10% испитаних (8% оценило је са 2, а 2% оценом 1).

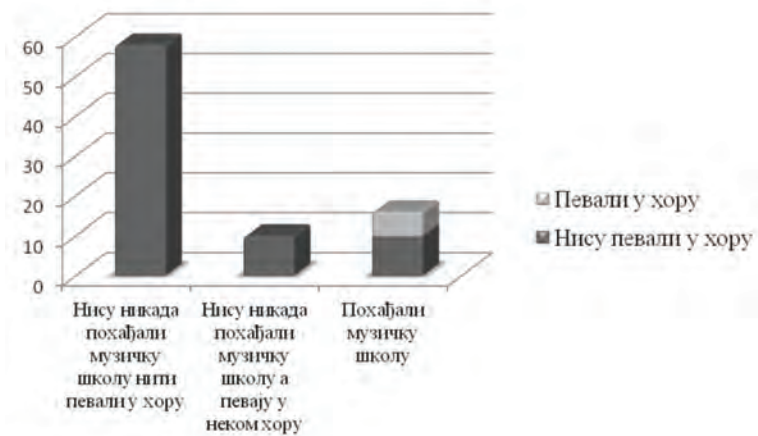
Одговори на пето питање

Последњи сегмент упитника садржао је три питања којима смо испитали могући ангажман ученика у хорovima (школским, градским, црквеним...), као и проценат ученика који су похађали основну музичку школу. Готово три четвртине (74%) испитаних одговорило је одрично на сва три питања ове групе. Што се тиче средњошколаца који су похађали основну музичку школу (15%), трећина је певала у неком хору. Осталих 11% написали су да су певали или тренутно певају у неком хору, али да немају основно музичко образовање. Овако ниском проценту ђака

који певају у хору, између осталог, треба тражити разлога у чињеници да се секција школског хора постепено укида последњих неколико година у основним и средњим школама.

Такође, интересовало нас је са којим Мокрањчевим делима су се ученици упознали певајући у хору. Од руковети наведене су *Друџа*, *Шестиа* и *Девеџа*, а од Мокрањчеве духовне музике ученици су певали делове из *Лишурџије* (*Тебе њојем*, *Херувимска њесма*...).

Закључак

Резултати нашег истраживања наводе нас да закључимо да је већина средњошколаца чула за Мокрањца, учила о њему и зна поједине основне податке. Међутим, проблеми настају онда када је потребно распознати или набројати нека Мокрањчева дела. Сматрамо да узрок томе не треба тражити само у лоше наученом и брзо заборављеном градиву, него и у мањку практичног упознавања са самим делима. Споменуто је и потребна реформа у наставном плану и програму како би се ученици више заинтересовали за материју националне и историје музике уопште. Такође, мислимо да би певање у хору у великој мери допринело директном контакту са Мокрањчевим делима, те би се ученицима пружила прилика да се на најбољи начин упознају са најзначајнијим делом његовог стваралаштва.

Укидањем средстава за додатну наставу у виду школског хора у основним и средњим школама у Србији, постепено се смањује могућност враћања Мокрањцу као референтној тачки српске историје кроз, како их Асман назива, *културне формације*, односно, „обреле“. Они би у овом случају подразумевали заједничко музицирање у хору, које је било основа Мокрањчевог композиторског, педагошког и диригентског рада, и које на најбољи и најнепосреднији начин, кроз практично деловање, може да заинтересује ученике остваривањем ‘личног’ контакта са Мокрањчевом музиком и његовим ‘хорским’ светом.

Литература:

1. Assman, Jan, *Collective Memory and Cultural Identity*, *New German Critique*, no. 65, 1995, 125–133, www.jstor.org/stable/488538, приступљено 10.08.2014. 10:29;
2. Маринковић Соња, *Живот и рад Стевана Мокрањца у светлу актуелних музичких истраживања*, у Ивана Перковић Радак и Тијана Поповић-Млађеновић (ур.), *Мокрањцу на гар*, Факултет музичке уметности, Београд, 2006, 19–30.
3. —, *Музичко школство*, у Мирјана Веселиновић-Хофман (ур.), *Историја српске музике*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, 629–638.
4. Милановић, Биљана, *Стеван Стојановић Мокрањац и аспекти етницитета и национализма*, у: Ивана Перковић Радак и Тијана Поповић-Млађеновић (ур.), *Мокрањцу на гар*, Факултет музичке уметности, Београд, 2006, 33–53.

Summary

St. St. Mokranjac in High Schools

Bojana Radovanović i Ana Đorđević

Thinking about Stevan Stojanović Mokranjac in Serbian education system nowadays, we are posing a question about his presence in conscience of high school students, which emerged from curriculum and extra-curricular activities. On the bases of questionnaires conducted among students of gymnasium (Kragujevac, Bačka Palanka, Pančevo) and other high schools (Novi Sad, Bačka Palanka), we perceived a broad picture of collective conscienceness regarding Mokranjac. Through conversations with music teachers we investigated quality and flexibility in the part of the curriculum concerning Serbian classical music, Mokranjac's opus particular. We used this kind of analysis that provides a good input in curriculum lapses to suggest new approaches in musical education, thus improving it.

Key Words: Stevan Mokranjac, gymnasium, high school, research, cultural memory